

Др Сања Петровић Тодосијевић
виша научна сарадница
Институт за новију историју Србије
Трг Николе Пашића 11
Београд, 11 000
тел: 064 206 47 48
e-mail: uransp@gmail.com

ПРЕПОРУКА

Националном комитету ИСОМ Србија

Конкурс: Кандидатура за Награду 2023/ За Пројекат 2023.

<https://icom-serbia.mini.icom.museum/poziv-za-kandidaturu-za-nagradu-2023/>

Назив пројекта који се препоручује: Деца у Рату. Српски избеглички домови у Матарушкој Бањи 1942-1944.

Ауторке пројекта: др Љубинка Шкодрић, виша научна сарадница Института за савремену историју, Београд и Мирјана Савић, музејска саветница Народног музеја Краљево.

Институција: Народни музеј Краљево

Поштовани,

Част ми је да препоручим за Годишњу награду ИСОМ Србије за Пројекат 2023. године, пројекат Народног музеја Краљево под називом *Деца у Рату. Српски избеглички домови у Матарушкој Бањи 1942-1944.* ауторки, др Љубинке Шкодрић, више научне сараднице Института за савремену историју, Београд и Мирјане Савић, музејске саветнице Народног музеја Краљево који обухвата истоимене: изложбу и монографију, уз два пратећа документарна филма снимљена са бившим штићеницима српских избегличких домована у Матарушкој Бањи, Милорадом Ћебићем (снимила и уредила Мира Лолић Мочевић) и Драганом Жигићем (снимила и уредила Марина Дабић).

Препознавање залагања и рада, професионалности, иновативности и посвећености пројектног тима окупљеног око пројекта под називом *Деца у Рату. Српски избеглички*

домови у Матарушкој Бањи 1942-1944. од изузетног је значаја не само у контексту истицања изузетних пројеката реализованих у 2023. већ и у контексту предстојећег обележавања осамдесетогодишњице од ослобођења Србије у Другом светском рату која је, ако говоримо о немачкој окупационој зони у Србији у чији су састав улазили и Краљево и Матарушка Бања, представљала место масовног страдања пре свега цивилног становништва међу којим су деца била не само посебно осетљива већ и у историографији недовољно препозната група. Последња два разлога, чине пројекат ауторског тандема Шкодрић – Савић посебно значајним. Ауторке су пре свега истакле значај теме страдања цивила у рату међу којима су припадници бројне избегличке популације, која се на простор немачког окупационог подручја сливала из свих делова окупиране Југославије, препознати као посебно значајан део српског друштва под окупацијом.

Опредељење ауторки да кроз институцију дечјег избегличког дома у окупираној Србији, анализу политика и пракси које је колаборационистичка управа у Србији спроводила на пољу збрињавања српске избегличке деце, указује на спремност ауторки да кроз призму како новијих истраживања тако и у светлу новијих методолошких приступа отворе нове странице у исписивање историје Србије/Југославије у Другом светском рату, али и глобалне историје Другог светског рата као „тоталног рата“ чија се „тоталност“ посебно исказала кроз патње и страдање деце. Одлука ауторки др Љубинке Шкодрић и Мирјане Савић да кроз призму трансфера туристичког места (бање) у центар за збрињавање најрањивијих, у ком је од 3. јуна 1942. до 29. новембра 1944. у оквиру Српских избегличких домова у Матарушкој бањи уточиште од скоро сигурне смрти пронашло преко 3445 малишана (од којих је 1,6% преминуло од последица изнемоглости и болести) напред предочену „тоталност“ Другог светског рата посебно подвлачи и наглашава.

Пројекат под називом *Деца у Рату. Српски избеглички домови у Матарушкој Бањи 1942-1944.* је важан допринос проучавању историје детињства. Ако се узме у обзир да су, захваљујући експанзији масовних медија, слике патњи и страдања деце у Другом светском рату, у годинама после Другог светског рата, допринеле препознавању деце као друштвене групе, њиховог померања са маргине ка центру друштвених и политичких збивања, што је посебно дошло до изражаја у дефинисању нових политика образовања и васпитања као и политика здравствене и социјалне скрби према деци („изнуђена

еманципација“) пројекат Народног музеја у Краљеву добија на значају и као онај који скреће пажњу на процесе „дугог трајања“ од којих се многи могу пратити и до данас.

Изложба и монографија као централни део пројекта који се препоручује кроз дванаест посебних тема приказују све аспекте избегличког живота деце: бројно стање избеглица током Другог светског рата и оснивање и деловање Комесаријата за избеглице и пресељенике, смештајне капацитете Матарушке Бање, административне протоколе везане за боравак деце у домовима, различите видове збрињавања, исхрану, лечење, одевање, школовање и васпитавање, ангажовано особље (већим делом такође из редова избеглица), прикључење Манастира Студеница систему српских избегличких домова и мере предузете на крају рата и током првих дана ослобођења.

Изложба Народног музеја у Краљеву под називом *Деца у Рату. Српски избеглички домови у Матарушкој Бањи 1942-1944.* као део истоименог пројекта је имала значајну видљивост не само у градовима у којима је гостовала (Чачак, Пожаревац), већ и у бројним медијима. Ова врста видљивости је повезала бивше штићенике домова не само са пројектом и пројектним тимом већ и са местом сећања.

Због свега горе наведеног имам част и задовољство да за Годишњу награду ИСОМ Србије за Пројекат 2023. године препоручим пројекат Народног музеја Краљево под називом *Деца у Рату. Српски избеглички домови у Матарушкој Бањи 1942-1944.* ауторки, др Љубинке Шкодрић, више научне сараднице Института за савремену историју, Београд и Мирјане Савић, музејске саветнице Народног музеја Краљево.

С поштовањем.

У Београду,

22. март 2024.

др Сања Петровић Годосијевић

виша научна сарадница

Института за новију историју Србије, Београд

